

**UCHWAŁA NR XLVI/443/2023
RADY MIEJSKIEJ W OTMUCHOWIE**

z dnia 22 lutego 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2023-2025

Na podstawie 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40) oraz art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U z 2022 r. poz. 447 ze zm.) Rada Miejska w Otmuchowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2023 – 2025, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Otmuchów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Stanisław Zaczyk

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE OTMUCHÓW NA LATA 2023-2025

Wstęp

Rodzina to pierwsze i podstawowe środowisko wychowawcze dziecka, które powinno zapewnić mu warunki i możliwość prawidłowego rozwoju biologicznego i psychospołecznego oraz bezpieczeństwa emocjonalnego a także przygotować je do pełnienia przyszłych ról społecznych. To właśnie rodzina jest pierwszą instytucją wychowawczą, która kształtuje osobowość dziecka, jego postawy, system wartości i aktywność oraz przekazuje tradycje, wzorce zachowań i zasady współżycia społecznego. Zapewnienie dziecku odpowiednich warunków sprzyja wychowaniu młodego pokolenia, które będzie miało poczucie własnej wartości, aspiracji, empatii, jak również będzie w przyszłości podstawą do budowania prawidłowo funkcjonującej własnej komórki społecznej.

Dlatego jeśli w rodzinie pojawiają się dysfunkcje lub innego rodzaju zagrożenia dezorganizujące rodzinę, instytucje i służby (ustawowo zobligowane do wspierania rodziny) podejmują określone działania celem przywrócenia prawidłowego funkcjonowania rodziny.

W dniu 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.) określająca zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej. Celem wprowadzonych rozwiązań jest troska o zapewnienie każdemu dziecku stabilnego, szczęśliwego, rodzinnego środowiska wychowawczego oraz wsparcie rodziny przeżywającej trudności w powrocie do prawidłowego funkcjonowania, a także zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania jej przez rodziców.

Ustawa ta, zgodnie z art. 176 pkt 1, nakłada również na gminy obowiązek opracowania i realizacji 3 letnich gminnych programów wspierania rodziny, mających na celu zbudowanie spójnego systemu pomocy rodzinie angażującego zasoby gminy. Obowiązek wspierania rodziny spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego, które realizują go we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami, policją, instytucjami oświatowymi i leczniczymi, kościołami, organizacjami społecznymi itp. Podejmowane wspólnie działania mogą być skuteczne jedynie przy założeniu interdyscyplinarnej współpracy wszystkich instytucji działających i zaangażowanych w pracę na rzecz dziecka i rodziny.

Podmiotem realizującym zadania określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej na poziomie Gminy Otmuchów jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Podstawowym zadaniem MGOPS jest organizowanie i wykonywanie zadań związanych z zaspokojeniem potrzeb jednostek i rodzin pozostających w trudnej sytuacji życiowej, materialnej i społecznej poprzez rozpoznawanie tych potrzeb, bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń w formie pieniężnej, rzeczowej, usługowej oraz wszelkiego rodzaju poradnictwa i pracy socjalnej. Pomoc powinna koncentrować się na wspomaganiu osób i rodzin wymagających pomocy w osiągnięciu możliwie pełnej aktywności społecznej, a także wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do pełnego i samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Realizowane w ramach Programu zadania koncentrować będą się nie tylko na dziecku, ale również na całej rodzinie, jako podstawowej komórce społecznej, przede wszystkim w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej.

Obowiązujący system pomocy społecznej nałożył na gminy obowiązek zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin i dzieci, natomiast zadania specjalistyczne, takie jak poradnictwo rodzinne, zapewnienie opieki i wychowania dzieci poza rodziną oraz finansowanie pieczy zastępczej powierzył zarówno gminom jak i powiatom.

I. Podstawa prawna Programu

Opracowanie Programu oraz jego wdrażanie będzie realizowane w oparciu o następujące przepisy prawne:

- 1) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.);
- 2) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (t. j. Dz. U. z 2009 r. nr 114, poz. 946);
- 3) Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r.- Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.);
- 4) Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40);
- 5) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.);
- 6) Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249);
- 7) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 165 ze zm.);
- 8) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 172 ze zm.);
- 9) Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 ze zm.);
- 10) Ustawa z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1577 ze zm.);
- 11) Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t. j. Dz. U. z 2022 r., poz. 615 ze zm.);
- 12) Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1744 ze zm.);
- 13) Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2021 ze zm.);
- 14) Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz.1205 ze zm.).

II. Charakterystyka Gminy

Gmina Otmuchów położona jest w południowo – zachodniej części województwa opolskiego w powiecie nyskim. Sąsiaduje od północy z gminami Pakosławice i Kamiennik, od zachodu z gminą Paczków, od wschodu z gminami Nysa i Głuchołazy, a od południa z Republiką Czeską.

Według fizjograficznego podziału województwa opolskiego położona jest w granicach makroregionu Przedgórze Sudeckie. Jest falistą równiną, wzniesioną od 200 do 350 m. n.p.m., z kilkoma wyższymi wzniesieniami. Północna część gminy wchodzi w skład Wzgórz Strzelińskich. Środkowa część gminy, obejmująca miasto Otmuchów, Jezioro Otmuchowskie, zachodnią część Jeziora Nyskiego oraz część środkowego biegu rzeki Nysy Kłodzkiej, wchodzi w skład mezoregionu Obniżenie Otmuchowskie. Południowa część gminy (obejmująca między innymi wsie: Kałków i Jarnołów) wchodzi w skład Przedgórze Paczkowskiego. Mezoregion ten przecina granica polsko - czeska. Jednostkę administracyjną - Gminę Otmuchów - tworzy miasto Otmuchów i 28 sołectw.

III. Diagnoza sytuacji społecznej

Problemy w rodzinie powiązane są często z sytuacją materialną, bezrobociem, różnego rodzaju uzależnieniami, chorobami oraz przestępczością. Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines społeczny. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym, nie korzystają albo rzadko korzystają z dóbr kulturowych. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie ubóstwa powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu

niekorzystnych zjawisk, takich jak: zaniedbania w funkcjach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość.

Na przestrzeni trzech ostatnich lat (2019-2021) zmniejsza się liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w zakresie zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej, tj.: korzystających ze świadczeń pieniężnych, rzeczowych, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 1. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2019 – 2021

Rok	Liczba rodzin korzystających	Liczba osób w rodzinach
2019	953	3092
2020	934	3009
2021	910	2901

Poniżej przedstawione zostały zbiorcze statystyki dotyczące powodów przyznania pomocy przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Otmuchowie w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem, że pomoc danej rodzinie mogła zostać udzielona z więcej niż jednego powodu. Trudno jednoznacznie określić skalę przesłanek udzielonej pomocy z uwagi na fakt, iż nie wszystkie rodziny mające takie trudności, korzystają ze wsparcia instytucji pomocowych.

Tabela nr 2. Powody przyznanej pomocy

Powody przyznanej pomocy	2019	2020	2021
Bezrobocie	220	223	223
Długotrwała lub ciężka choroba	139	143	138
Ubóstwo	129	110	99
Niepełnosprawność	54	45	48
Potrzeba ochrony macierzyństwa	35	33	29
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym potrzeba ochrony wielodzietności	29	27	24
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	29	22	16
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem, w tym rodziny niepełne	24	19	12
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	7	8	5
Zdarzenia losowe	11	8	37
Alkoholizm	6	7	4
Bezdomność	7	4	6
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	2	1	1
Sytuacja kryzysowa	1	1	0

Jak wynika z powyższych danych, głównym powodem przyznania pomocy na przestrzeni trzech ostatnich lat było bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność.

W zależności od zdiagnozowanych potrzeb oraz sytuacji bytowej, rodzinnej i materialnej, rodziny miały możliwość korzystania z różnorodnych form wsparcia. Głównie w formie finansowej, rzeczowej,

tj.: posiłków w szkołach i przedszkolach, świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, rządowego programu „500+”, (realizowane do maja 2022r.), produktów żywnościowych, ale również poradnictwa pedagogicznego, socjalnego oraz wsparcia psychologicznego. Rodzinom, które przeżywają trudności, a w szczególności trudności opiekuńczo – wychowawcze Ośrodek zapewnia pomoc w formie wsparcia poprzez asystenta rodziny. Asystent rodziny pełni rolę pomocnika, mediatora i doradcy, wspiera i aktywizuje rodzinę, podejmuje działania zmierzające do zmiany wzajemnych stosunków w rodzinie, do budowania pozytywnej motywacji do zmiany, a także poczucia własnej sprawczości, czy też możliwości wpływu na swoje życie. Towarzyszy rodzinie w poszukiwaniu rozwiązań wyjścia z trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny pochodzenia i rodziny dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Wsparciem tą formą pomocy mogą również zostać objęte rodziny, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej na podstawie postanowienia sądu. Praca z asystentem ma dążyć do poprawy funkcjonowania rodziny, a w końcowym rezultacie powrotu dzieci do środowiska rodzinnego.

Tabela nr 3. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta

Poszczególne lata	2019	2020	2021
Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny	18	14	17

Asystent rodziny realizując swoje zadania systematycznie współpracował z pracownikami socjalnymi, pedagogami szkolnymi, wychowawcami klas, kuratorami sądowymi, dzielnicowym, a także służbą zdrowia i innymi instytucjami niezbędnymi do prawidłowego i kompleksowego wspierania rodziny.

Pomoc udzielana jest również w sytuacji wystąpienia zjawiska przemocy w rodzinie. Problem przemocy dotyczy rodzin mieszkających na terenie Gminy Otmuchów niezależnie od wykształcenia, statusu ekonomicznego czy też wykonywanego zawodu. Dlatego tak trudne jest podejmowanie działań mających na celu zdiagnozowanie problemu, jak również tych, które mają na celu zatrzymanie przemocy. Dodatkowym utrudnieniem w realizacji zadań jest brak współpracy rodzin w zakresie przewyciężenia kryzysu, a także problem uzależnienia od alkoholu. Rodziny dotknięte przemocą otrzymują pomoc i wsparcie w ramach prac grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego w Otmuchowie. To na spotkaniach grupy roboczej przedstawiciele: policji, oświaty, ośrodka pomocy społecznej, ochrony zdrowia, wspólnie z osobą, która jest dotknięta przemocą w rodzinie opracowują indywidualny plan pomocy. Działania podejmowane są także wobec osób stosujących przemoc w rodzinie przez Zespół Interdyscyplinarny, który prowadzi procedurę Niebieskiej Karty.

Tabela nr 4. Liczba prowadzonych procedur „ Niebieska Karta”

Poszczególne lata	2019	2020	2021
Prowadzone procedury „ Niebieska Karta”	35	34	25

W ramach zapobiegania dysfunkcji w rodzinach, w których rodzice nadużywają alkoholu, pracownicy socjalni kierują wnioski do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Czynniki dysfunkcyjne, które negatywnie wpływają na funkcjonowanie rodziny nakładają na szeroko rozumianą kadrę pomocy społecznej stosowanie pracy socjalnej ukierunkowanej na zmiany negatywnych zachowań i poszukiwanie rozwiązań trudnej sytuacji życiowej.

W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie jest w stanie poradzić sobie z problemami zachodzi konieczność udzielenia jej pomocy m.in. poprzez stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu poradnictwa specjalistycznego. Mieszkańcy gminy mogą liczyć na wsparcie psychologa, kuratora sądowego oraz nieodpłatnej pomocy prawnej.

Mówiąc o rodzinie musimy spojrzeć na nią szerzej nie ograniczając się tylko do tzw. rodzin dysfunkcyjnych. W obecnej sytuacji demograficznej naszego kraju (starzenie się społeczeństwa) należy podjąć wszelkie działania promujące rodzicielstwo. Jednym z takich działań naszego państwa jest ustanowienie rządowego programu dla rodzin wielodzietnych. W ramach tego programu funkcjonuje Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny, która przysługuje rodzinom z przynajmniej trójką dzieci, niezależnie od dochodu lub rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci. Karta jest wydawana bezpłatnie. Karta Dużej Rodziny oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień, przez instytucje, które podjęły współpracę w tym zakresie.

Tabela nr 5. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny

Poszczególne lata	2019	2020	2021
Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny	319	132	114

IV. Cele Gminnego Programu Wspierania Rodziny

1. Cel główny

Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji związanych z opieką, wychowaniem i skuteczną ochroną dzieci, a także profilaktyka środowiska lokalnego w zakresie promowania społecznie pożądanego modelu rodziny.

2. Cele szczegółowe

- wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- zapewnienie rodzinom poczucia bezpieczeństwa socjalnego oraz stabilizacji,
- podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodzin,
- rozwój usług i form wsparcia na rzecz rodzin,
- usprawnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodzin.

3. Planowane działania na lata 2023-2025

Lp.	NAZWA DZIAŁANIA	OKRES REALIZACJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	MIERNIKI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
1.	Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych	2023 - 2025	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe	Liczba rodzin objętych monitoringiem (szt.) Liczba dzieci objętych monitoringiem (os.)	Środki własne realizatorów, środki zewnętrzne
2.	Zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej wsparciem asystenta rodziny	2023 - 2025	Miejsko -Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny (szt.) Liczba dzieci w rodzinach (os.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne

3.	Współpraca merytoryczna z prokuraturą, sądem, policją oraz z instytucjami i osobami fizycznymi w zakresie wspierania rodziny	2023 - 2025	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba udzielonych informacji (szt.) Liczba konsultacji (szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne
4.	Udzielenie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom	2023 - 2025	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin objętych pomocą (szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne
5.	Współfinansowanie kosztów umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej	2023 - 2025	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnym domu dziecka, placówce – opiekuńczo – wychowawczej (os.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne

V. Monitoring i Ewaluacja Programu

Koordynatorem Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Otmuchów na lata 2023-2025 jest Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Otmuchowie.

Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem otwartym i długofalowym. Będzie podlegał ewaluacji w zależności od występujących potrzeb rozpoznawanych i ustalanych przez podmioty zajmujące się sprawami rodziny. Monitoring będzie polegał na pozyskiwaniu informacji i danych od podmiotów realizujących poszczególne zadania, co umożliwi wgląd w zakres podejmowanych działań, ich analizę oraz ocenę skuteczności. Analiza i ocena zebranych informacji pozwoli na planowanie dalszych działań oraz doskonalenie działań dotychczas ustalonych. Kierownik Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej do dnia 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Gminy Otmuchów sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny, zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku.

VI. Adresaci Programu

1. Rodziny z terenu Gminy Otmuchów doświadczające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej.
2. Dzieci i młodzież z terenu Gminy Otmuchów.
3. Przedstawiciele instytucji i służb pracujących na rzecz dziecka i rodziny.

VII. Realizatorzy Programu

1. Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Otmuchowie.
2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
3. Placówki oświatowe, przedszkola i żłobki.
4. Organizacje pozarządowe.

VIII. Źródła finansowania

- 1) Środki własne Gminy Otmuchów.
- 2) Dotacje celowe.